

**ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ**

YOLUNMUŞ BENLİĞİN KURGUSU

Kategori 1

Araştırma Sorusu: Güney Dal'ın "Kılları Yolunmuş Maymun" adlı yapıtında yabancılaşmanın kurguya etkisi nasıl ele alınmıştır?

Sözcük Sayısı: 3978

Mayıs 2026

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
1. Doğrusal Okumada Yabancılaşmanın Aktarımı.....	5
2. Sıçramalı Okumada Yabancılaşmanın Aktarımı.....	11
SONUÇ.....	16
KAYNAKÇA.....	19

GİRİŞ

Yabancılaşma, bireyin yalnızca dünyayla değil aynı zamanda kendisiyle kurmuş olduğu bağın kopma durumuna gelmesini ifade eden çok katmanlı bir kavramdır. Bu kavram sadece somut ve fiziksel bir anlam taşımamakta; bireyin kendi değerlerine, düşüncelerine ve gerçeklik algısına da uzaklaşmasıyla ortaya çıkmaktadır. Yabancılaşma hâlinde birey dış ve iç dünyayı güvenilir bir alan olarak görememekte ve kendisini ait hissettiği bir alan bulamamaktadır. (Kirman & Atak, 2020). Bu şekilde birey toplumda fiziksel olarak var olmaya devam ederken bir yalnızlık deneyimlerken kimliğini de sorgulamaktadır. Bu bağlamda yabancılaşma, modern dünyada bireyin varoluşsal krizlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Şamlıoğlu, 2025).

Yabancılaşma kavramı, modern edebiyatın temel sorun alanlarından biri hâline gelmiştir. Güney Dal'ın 1988 yılında kaleme almış olduğu *Kılları Yolunmuş Maymun* adlı romanı, bu bağlamda yazılan eserlerden biridir. Siyasi baskılardan dolayı 1972'de Almanya'ya göç eden Dal, deneyimlerini kaleme aldığı eserler sayesinde insanlara ulaştırmaktadır. Güney Dal çoğu edebiyat araştırmacısı tarafından ilk Türk postmodernist yazar olarak kabul edilmektedir. Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar* (2001) adlı eserinde "...yazdığı iki romanıyla, postmodernist eğilimi bilinçli olarak modernist öğelerden ayrıştırıp metnine taşımak isteyen ilk Türk romancısıdır." diyerek yazardan söz etmektedir. Aynı zamanda "...hak ettiği ilgiyi görmeyen" bir yazar olduğu da vurgulanmaktadır (s.92). Yapıt yapı, zaman ve dil açısından klasik roman kurgusundan ayrılmakta ve postmodernist roman örneği olarak ifade edilmektedir.

Kılları Yolunmuş Maymun, bölümlerin sıçramalı okunabildiği parçalı anlatımla bir yapıt içerisinde birden fazla roman sunmaktadır. Doğrusal okunduğunda içerisinde "Gazete Günleri" ve "Bir Casusun Notlarından" adlarıyla iki ana bölüme ayrılmaktadır. Yapıtın bütününe bakıldığında odağın aslında iki karakter etrafında kurulduğu görülmektedir: Ömer Kul ve İbrahim Yaprak.

Ömer, genç yaşta Almanya'ya göç etmiştir ve ailesi ile Berlin'de yaşamaktadır. Aynı zamanda bir mavi yaka olarak işçi sınıfını temsil etmektedir. Kültüründen uzakta sürdürdüğü bu monoton ve mekanik yaşantı Ömer'i "gerçek doğruları" aramaya itmekte ve onu hem iç hem de dış dünyaya karşı yabancılaştırmaktadır. İbrahim ise Ömer gibi Almanya'da yaşantısını sürdüren bir göçmendir. Eşi ve iki çocuğuyla beraber yaşamakta, sabit bir işte çalışmamakta ve yabancılık duygusu ile karşı karşıya kalmaktadır. Yapıt ister düz ister sıçramalı bir okuma biçimi ile okunduğunda İbrahim Yaprak'ın Ömer Kul'u kurguladığı görülmektedir. Bu iki bölümün, iki farklı romanın tek bir yapıt üzerinden aktarılmasına olanak sağladığı ifade edilebilir. Ayrıca roman, içerisinde bölümlerin başlarına yerleştirilen sayıların Mehter Marşı'nın ritmine uygun iki ileri bir geri biçimde sıçramalı okunduğunda ise başlı başına yeni bir yapıtı okuyucuya sunmaktadır. Bu farklı okuma seçenekleriyle bir yapıtı üç ayrı roman olarak okunmasının mümkün olabileceği görülmektedir. Yıldız Ecevit bu farklı okuma seçeneğiyle ilgili şu sözleri ifade etmiştir: "Sanıyoruz, dünya genelinde bir düz bir de alternatif okuması basılan ilk metindir Dal'ın bu romanı." (s.92). Okuyucu, roman sayfaları arasında "1-46-2-3-4-47-5-48" gibi basamaklarla ileri geri sıçrayarak metni yeniden inşa etmektedir. Bu sıçrayışlarla metnin yapısı roman boyunca değişmekte ve dönüşmektedir. Okuyucuya aynı anda birden fazla roman sunan bu yapıt böylece göçmenlikle doğan kimlik sorununa farklı bakış açıları oluşturmaktadır. Bu yönüyle yapıt, okuyucunun, olaylara aynı zamanda nesnel bir yaklaşımda bulunmasını sağlamaktadır.

Yapıt -doğrusal okunduğunda- ilk bölüm olan "Gazete Günleri" ile odak figür Ömer Kul okura tanıtılmaktadır. Birinci tekil kişi anlatımıyla Ömer'in bakış açısı ortaya konularak aktarılan yapıt, öznel bir söylem oluşturduğu için birey olarak Ömer'in iç çatışmalarını görünür kılınmıştır. Odak figür Ömer, bir yandan kendi "gerçek" kavramına tutunmaya çalışırken diğer yandan da

çevresinden koptuğunu, bulunduğu ortama yabancılaştığını hissetmekte ve varoluşunu dış dünyaya karşı savunmaktadır.

Romanın devamında “Bir Casusun Notlarından” bölümünden itibaren karşımıza çıkan İbrahim Yaprak figürü anlatıyı katmanlandırmıştır. İkinci bir anlatıcının bulunması aslında ana odak olan Ömer Kul’un yapıtta yaratılan bir figür olarak var olmasının nedenini temellendirmektedir.

Mehter Marşı ritmi eşliğinde yapılabilecek alternatif okumayla da yabancılaşmanın sadece tematik bir anlama sahip olmadığı; anlatının yapısına yerleştirilen ve bölünen bir bilinç akışı üzerinden kurulan strateji olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, yapıtın incelenmesinin temel nedeni *Kılları Yolunmuş Maymun* romanının Türk edebiyatının ilk postmodernist örneklerinden biri olarak değerlendirilmesi ve okuyucuya tekil bir anlatı düzeni yerine üç alternatif okuma olanağı sunan özgün bir kurguya sahip olmasıdır. Yapıtın, doğrusal anlatı geleneğini kıran bu çok katmanlı yapısı Türk edebiyatı içinde öncü bir anlatı tekniği ortaya koymaktadır. Buna karşın söz konusu yapıt üzerine yapılan akademik çalışmaların sınırlı olması, metnin kurgu yapısı ve bu yapının tematik düzeyde ürettiği anlamların yeterince incelenmemiş olduğunu göstermektedir. Bu nedenle çalışma, hem Türk edebiyatında erken postmodern anlatı örneklerinden biri olan bu yapıtı kurgu bağlamında yeniden değerlendirmeyi hem de kurgunun yabancılaşma olgusunun aktarımındaki işlevini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmada, Güney Dal’ın *Kılları Yolunmuş Maymun* adlı yapıtında kurgunun yabancılaşmanın inşa edilmesine etkisinin nasıl ele alındığı incelenecektir.

1. Doğrusal Okumada Yabancılaşmanın Aktarımı

Roman, bölüm atlamadan, doğrusal bir şekilde okunduğunda yapıtının ilk iki yüz on dokuz sayfasının Almanya’ya işçi olarak göç etmiş ve orada bir yaşantı kurup üç çocuk sahibi olmuş

Ömer Kul etrafında şekillendiği görülmektedir. Yapıtın ilk bölümü birinci tekil kişi anlatımıyla kurulmuş olmasından dolayı karakterler nesnel bir gerçeklikte değil, Ömer'in öznel düşünceleri çerçevesinden aktarılmaktadır. Ömer Kul, yalnızca eserde yer alan bir figür değil aynı zamanda diğer karakterlerin nasıl algılandığına yön veren bilinç unsurudur. Bu öznel anlatımın yazınsal tercih olarak odak figürün ortak gerçek olandan, nesnel dünyadan koptuğunu ve çevresini kendi ölçütlerine göre şekillendirip algıladığını aktarmaktadır. Bu şekilde yabancılaşma, yalnızca tematik bir bağlamda incelenmemekte, en temelinde anlatıcının dünyayı algılama biçimi sayesinde okura hissettirilmektedir.

Romanın ana ikinci bölümünde ise odak değişmekte ve ana karakterin Ömer gibi Almanya'ya işçi olarak göç etmiş İbrahim Yaprak olduğu görülmektedir. Burada anlatıcı birinci bölümün aksine ikinci tekil şahıstır. Yazarın bu ikinci tekil şahıs anlatıcı seçimi İbrahim'in kendisiyle mesafeli bir ilişki kurduğunu göstermektedir. Bu şekilde yabancılaşmanın yalnızca dış dünyaya karşı değil, aynı zamanda bireyin kendisine karşı olduğu görülmektedir. Her iki karakter benzer yaşam koşulları altındadırlar ve yabancılaşma süreçlerini benzer şekilde yaşamaktadırlar. Bu şekilde yapıt, ayrı bireylerin benzer koşullar altında nasıl yabancılaştığını yalnızca bireysel yanıyla değil aynı zamanda yapısal bir düzlemde aktarmaktadır.

Yapıtın ilk bölümünde Ömer Kul'un yabancılaşması uzam üzerinden görülebilmektedir. Ömer'in Berlin'i betimlerken kullandığı ilk imge kentin aynı anda hem somut (fiziksel) hem de soyut (varoluşsal) kapalılığını aktarmaktadır. "Berlin gibi dört yanı kapalı bir kentte..." (Dal,1988, s.11) cümlesinde betimleme sadece yirminci yüzyılın ikinci yarısında Soğuk Savaş içerisinde olan etrafı duvarlarla çevrili Batı Berlin'i aktarmaz, bununla birlikte şehirlilerin üzerinde oluşturduğu dışlanmışlık hissini de okuyucuya sezdirmektedir. "dört yanı kapalı" ifadesi, nesnel ve somut bir gerçeği aşarak bireyin varoluşsal krizinin bir metaforu hâline dönüşmektedir. Odak figür Ömer de

içerisinde bulunduğu kent gibi dış dünyanın görünmez duvarlarıyla sınırlandırılmıştır. Göçmen kimliği odak figürü hem fiziksel hem de toplumsal anlamda kısıtlamakta ve onu ait olmadığı yabancı bir uzama hapsedmektedir.

Bu sınırlandırılmışlık hissi, şehrin hava koşullarının betimlenmesiyle daha da pekişmektedir. Yazar, Ömer yardımıyla Orta Avrupa'nın sert ve soğuk iklimini sıradan bir meteorolojik bilgi olarak değil, topluma karşı yabancılaşmasının da bir yansıması olarak aktarmaktadır. Ömer, casus ile karşılaştığı bir bölümde etrafını sorgularken "...bu soğuk dünyada (biraz önce radyoyu siz de dinlediniz değil mi? Hava sıcaklığı gene -10 dolaylarında) ..." (s.66) ifadelerini kullanmaktadır. Ömer, havanın soğukluğunu toplumsal mesafenin somut bir temsili olarak vermektedir. Ayrıca "...radyoyu siz de dinlediniz değil mi?" sorusu ve bu sorunun parantez içinde verilmesi, okura bir soru yöneltilerek üstkurmaca tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Bu teknik ile okur pasif bir alıcı olmaktan çıkarılmıştır ve metni anlamlandırmada aktif bir görev almaktadır. Sıfırın altında bir hava sıcaklığı, sadece mevsimin sertlik ve zorluğunu aktarmak amaçlı verilmemiş aynı zamanda Alman toplumunun "yabancılar" karşı mesafesini ölçeklendirmek için belirtilmiştir. Bu sayede "soğuk" kavramı hem gerçek anlamıyla hem de mecaz anlamıyla birlikte kullanılmıştır. İklim şartlarının ifade edilmesine metaforik anlam yüklenmektedir. Böylece anlatımın hem daha somut hem de daha derin bir anlam kazanması sağlanmaktadır.

Soğuk ve uzam arasındaki ilişki yapıtta birden fazla kez ele alınmaktadır. Bu ilişki Ömer'in bir gazeteciye gittiği sahnede de görünür kılınmaktadır:

Ne arzu ediyorsunuz?' diye sordu gazete satıcısı kadın. Biz konuşurken, kapısı perdeden olan yan bölüme girip çıkıyor; büyük karton kutuların içinden sigara paketlerini çıkarıp düzenlice raflara diziyordu. Ve perdeden kapının her açılıp kapanışında, taze kavrulan soğan kokusu dolduruyordu bulunduğumuz yeri. Kadın öğle yemeklerini yan bölümde yapıp yiyor olmalıydı. Soğan kokusu çocukluğumu, güneş ışığı sızan odalarda ve odaların loş gölgeleri içinde dolaşp ev işleri yapan annemi çağırıştırıyor; bu karlı, soğuk ve Almanca konuşulan

ortamdan beni uzaklaştırıp yabancılaştırıyordu. “Annemi...” demişim satıcı kadına. “Annenizi mi?” “O, afedersiniz. Bir adet Tages Spiegel gazetesi lütfen.” Dil sürçmeme, öbürkülerle birlikte ben de güldüm. (s.150)

Uzam aktarımı koku imgesi ile güçlenmektedir. Ömer’in duyduğu “taze kavrulmuş soğan kokusu” ona çocukluğunu ve aslında Türk kökenlerini hatırlatmaktadır. Bu nedenle Ömer’in duyduğu bu koku sıradan bir algıyı değil, Ömer’in kökleriyle kurduğu bağı yansıtmaktadır. Ayrıca alıntıda “soğuk” sıfatının yalnızca uzamın iklimsel özelliklerini nitelendirmekle kalmayıp Alman toplumunun duygusal olarak mesafeli olmalarını da ifade etmektedir. Algılanan koku bu “soğuk”luğu Ömer’e unutturmakta, onu uzama yabancılaştırmaktadır. Ömer’in gazete isteyeceği yerde “annemi” demesi ise köklerine olan özlemini göstermekte Ömer’in aslında aradığı şeyin ait olduğu bir dünya olduğunu aktarmaktadır. Bu şekilde uzam, sadece olayların gerçekleştiği bir uzam olmaz ve kimliğin durmadan sorgulandığı ve zarara uğradığı bir ortama dönüşmektedir.

Berlin şehrinin aktarımı, yeraltı treninde geçen sahnelerle de okura sunulmaktadır. “Şimdi bu saatte (Kaç saat? 5:21) gelecek olan yeraltı trenine binecekler ne kadar kalabalık olursa olsun...” (s.11). Yeraltı treni insanların yalnızca fiziksel olarak bir araya geldikleri bir uzam olarak verilmektedir. Tren ile yapılan yolculukların sürekli aynı saat, aynı doluluk ve aynı soğuklukta olması sanayileşmiş modern dünyada Ömer’in hayatının tekdüzeleştiğini, mekanikleştiğini aktarmaktadır. Yeraltı treni insanların yalnızca fiziksel olarak bir araya geldikleri bir uzam olarak verilmektedir. Bahsedilen mekanikleşme, bir istasyon sahnesi yardımı ile okura aktarılmaktadır. Ömer, istasyonda treni kaçırdığında hissettiği duyguları “Pili bitmiş, sıfırlanmış bir oyuncağa benzettim kendimi bir an.” şeklinde dile getirmektedir (s.24). Burada bulunan “pili bitmiş oyuncak” benzetmesi, Ömer’in kendisini işlevsiz bir nesne ile eş değer tuttuğunu aktarmaktadır. Bu benzetme yardımı ile Ömer’in yaşama isteğini yitirdiğini ve kendisini

monotonlaşmış sistemin bir parçası olarak algıladığı aktarılmaktadır. Berlin'in disiplinli işleyişi içinde Ömer'in sisteme ayak uyduramamakta ve bulunduğu ortama yabancılaşmakta olduğu ifade edilen sıfat tamlamaları ile nitelendirilmektedir. Ancak burada bahsedilen yabancılaşma yalnızca dış dünyaya karşı duyulan bir uzaklaşma hissi değil aynı zamanda bireyin kendi benliği ile olan bağının zayıflaması olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Ömer yalnızca toplumdan değil kendi kişiliğinden ve varoluşundan uzaklaşmaktadır.

Yapıtta yabancılaşma aynı zamanda karakter yaratımı ile de görünür kılınmaktadır. Alman toplumu çoğu zaman bireysel karakterler üzerinden aktarılacak yerine tezatlık üzerine kurulu bir bütün olarak ele alınmaktadır. “Almanlar, biz yabancılardan, özellikle Türklerden hâlâ çekiniyorlar sanıyorum.” (s.12) bu cümlede kullanılan “sanıyorum” ifadesi okura yapıtın ilk bölümünde karakterlerin Ömer'in gözünden aktarıldığını yeniden vurgulamaktadır. Yargılar, nesnel bir gözleme değil, Ömer'in öznel düşüncelerine dayanmaktadır. Bununla beraber Ömer'in Almanya'da yirmi beş yıldır yaşamasına rağmen Türkleri “yabancı” olarak nitelendirmesi ise toplum ile arasındaki mesafeye vurgu yapmaktadır. Ömer'in “biz yabancılardan” ifadesinin kullanması ise kendisini Alman toplumunun bir parçası olarak görmediğini, kendisini dışarı bir yerde konumlandığını belirtmektedir. Bu şekilde yabancılaşma, kalıcı bir durum olarak bireyin kimliğine yerleşmektedir.

Yabancılaşma yapıtta “gerçek” kavramı doğrultusunda Ömer'in Behçet ve Çetin ile kurduğu arkadaşlık ilişkisi üzerinden yeniden açık bir şekilde yeniden gösterilmektedir. Ömer, Behçet ve Çetin'in kendisi ile paylaştığı haberlerin “kendi gazetelerinden” (s.17) alıntılandığını vurgulamaktadır. Vurgulanan bu ifade Ömer'in gerçek algısının okura aktarılmasını, odak figürün için gerçeğin herkes tarafından kabul edilen ve güvenilir bir unsur olmaktan çıkmış, her zaman sorgulanması gereken bir öge olduğunu aktarmaktadır. Ömer, kendisi ile paylaşılan ve savunulan

düşünceleri “kirli gerçekler” (s.17) olarak sınıflandırmakta ve “kirli” sıfatı ile gerçeklerin yalnızca yanlışlığına değil ahlaki olarak bozulmuşluğuna vurgu yapmaktadır. Arkadaşlarına ise kendi algısındaki gerçekleri aktarmaya çabalayıp tuttuğu notları onlara okuduğunda onlar ile düzgün bir iletişime geçememekte ve anlaşılmamaktadır. Aralarındaki iletişim sıkıntısı, arkadaşlarının Ömer ile gün boyu “pek az konuşması” odak figür tarafından “Gerçeğin şok etkisi” (s.43) olarak adlandırılarak bir sebebe bağlanmaya çalışılmaktadır. “Odak figür, arkadaşlarını farklı düşüncelere sahip insanlar olarak değil, gerçeği çarpıtan bireyler olarak yansıtmaktadır. Ömer’in arkadaşları ile arasındaki mesafeli ilişki sadece bir düşünce ayrılığı değil aynı zamanda farklı gerçeklik zeminindeki varoluşsal bir kopuştur.

Birinci bölümde Ömer’in yabancılık duygusu üzerine yoğunlaşan yapıt, bunu bireyin bilinci üzerinden aktarmaktadır. Bunun yanı sıra ikinci bölümde anlatının odağı İbrahim Yaprak olarak değişmekte ve yabancılaşıma İbrahim üzerinden aktarılmaktadır. Bu şekilde yabancılaşıma, farklı bir bakış açısı ile yeniden görünür hâle gelmektedir.

Yapıtın ikinci bölümünde yabancılaşıma İbrahim’in kendini güvende ve ait hissettiği bir alan arayışı üzerinden işlenmektedir. Bu arayış fiziksel ve gerçek bir mekândan ziyade soyut ve ruhsal bir arayış, hafifleme isteğinin yansıması olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Bu arayışı İbrahim “Ve yıllardır kendine ruhunun içinde bir tüy gibi yüzebileceği sızısız, yerçekimsiz bir toprak parçası arıyorsun.” (s.224) ifadesi ile aktarmaktadır. Kullanılan “sızısız” ve “yerçekimsiz” sıfatları İbrahim’in arayışını betimlemektedir. İbrahim, içerisinde bulunmuş olduğu uzamı, Almanya’yı, bunaltıcı ve yıpratıcı bir yer olarak algılamasından dolayı kaçışı dış dünyada aramamaktadır. Burada yabancılaşımanın, dış gerçeklikten çok bireyin kendisine karşı olduğu vurgulanmaktadır. Kendine yabancılaştıran birey iç dünyasını tanıma ve ona tutunma çabası içerisinde.

Yabancılaşma yapıtta yalnızca İbrahim'in uzaklaşma ve kaçma isteği üzerinden değil aynı zamanda bu isteğin mantıksal kopukluğu ve yapısal çelişkisi üzerinden işlenmektedir. İbrahim'in yaşamış olduğu çevreden kaçma isteği, belirsizlikler ve kararsızlıklar dolayısıyla gerçek bir yönelimden çok bir hayale dönüşmektedir. "Kaçmak istiyorsun yani. Ama zamansız ve mekânsız bir yerden kaçmak düşüncesinin saçmalığını da biliyorsun." (s.228) cümlesi, bu iç çelişkiyi görünür kılmaktadır. Bu bilinç bölünmesi bireyin hem iç dünyasına hem de dış dünyasına karşı olduğunu göstermektedir. Dış gerçeklikten kaçmaya çalışan birey iç gerçekliğe kaçışı imkânsız bulmaktadır. Bu şekilde yabancılaşma yalnızca İbrahim'in iç dünyasına karşı hissedilen bir kopukluk olarak değil aynı zamanda toplumsal varoluşunda öne çıkan bir durum olarak aktarılmaktadır.

Yabancılaşma duygusu aynı zamanda uzam betimlemeleri ile vurgulanmaktadır. İç dünyaya karşı duyulan aidiyetsizlik ve kopmuşluk hissi uzamın aktarımı ile yansıtılmaktadır. "Bu ülkede, bu güneşsiz ve soğukun insanın ciğerlerine girip yerleştiği... bu gökyüzü altında roman yazılamaz!" (s.290) bu ifade de uzam, yalnızca fiziksel ve somut bir mekân olarak değil aynı zamanda ruhsal kopuşun yansıması olarak aktarılmaktadır. "Güneşsiz" ve "soğuk" gibi niteleme sıfatları, ruhsal durgunluk ve varoluşsal karamsarlık hissini desteklerken "soğukun insanın ciğerlerine girip yerleşmesi" dış etkenlerin bireyin iç dünyası üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu şekilde uzam sadece olayların yaşandığı bir arka plan olarak değil, yabancılaşma sürecinin aktif bir yansıması olarak okurun karşısına çıkmaktadır.

2. Sıçramalı Okumada Yabancılaşmanın Aktarımı

Yapıt Mehter Marşı'nın ritmine uygun sıçramalı bir şekilde okunduğunda yapıt katmanlanmaktadır. "Gazete Günleri" ve "Bir Casusun Notlarından" bölümleri arasında atlamalı bir okuma yapıldığında yapıt, iki farklı hikâye yerine birbiriyle iç içe geçmiş iki bilinç alanı olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Alternatif okuma ile İbrahim, yalnızca yapıtın ana öznesi değil, aynı

zamanda Ömer'i kurgulayan ve ona yön veren bilinçtir. Bu şekilde Ömer, İbrahim'in yabancılaşmasının bir yansıması olmaktadır. Bu okuma seçeneği iki figür arasındaki çizgiyi silikleştirmekte ve yabancılaşmanın kendi başına bir duygu olmadığı, parçalanmış bir öznenin ayrı yansımaları olduğunu düşündürmektedir.

Yapıtın bu kurgusal yapısı somut bir şekilde İbrahim Yaprak'ın karakter kurgulanması sürecinde görülmektedir. İbrahim, kurguladığı karakterin ismini seçtiği günü şu cümleler ile aktarmaktadır: “Ve romanının kahramanına, not ettiğin on bir isimden sana en uygun gelenini seçtin: Ömer... Kapkara ve soğuk şu kasım gününde içini sımsıcak tuttu.” (s.258) Burada isim seçimi belirli bir mantığa oturtulmak yerine İbrahim'in “içindeki sese” bağlanmakta ve figürü “soğuk kasım gününde sımsıcak” tutmaktadır. Buna karşın İbrahim yazdığı figür için seçmiş olduğu ismi gerekçelendirmeye çalışmakta ve ismin İslami kültür ile bağlantısı ve yaptığı ahlaki çağrışımları öne sürmektedir. Bu şekilde “Ömer” isminin bir tesadüf olmadığı aksine İbrahim'in kişisel değerlerinin bilinçdışı bir yansıması olduğu anlaşılmaktadır. İbrahim yabancılık duygusu beslediği bu dış dünya ile başa çıkabilmek için kendisine hem kültürel hem de ahlaki olarak ait hissedebileceği bir alan oluşturmaya çalışmaktadır. Bu nedenle karakter ismi estetik kaygısı ile seçilmiş rastgele bir ad olarak değil kültürel, inançsal ve ahlaki açıdan bir bağ kurma çabası olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Bu şekilde karakter yaratımında isim seçimi, İbrahim'in yabancılaştığı ortamdan kaçma, kendine ait bir alan yaratma isteğini yansıtmaktadır.

Kurgusal yapının oluşumunda uzam yaratımı da yapıtta İbrahim ve Ömer arasındaki ilişkiyi görünür kılmaktadır. İbrahim'in yaratacağı karakter için uygun bir coğrafya arayışı içerisinde olması, iki figür arasındaki bilinç izdüşümünü görünür kılmakta ve yabancılaşmanın sadece tek bir figür ile kısıtlı olmadığını vurgulamaktadır. “Bütün bir günün ‘Ömer’e yaşayacağı bir ‘ortam’, bir ‘coğrafya’ aramakla geçti.” (s.258) cümlesi, uzama iradi bir yönelimle karar verildiğini

göstermektedir. İbrahim'in Ömer'i konumlandıracağı coğrafyayı araması sadece anlatısal bir uzam kurma çabası değil aynı zamanda Ömer'in yaşayacağı deneyimleri, hissedeceği duyguları ve davranışlarını açıklayabilecek bir alt yapı oluşturma çabasıdır:

...Don Kişot'un Cervantes tarafından neden “La Mancha” bölgesine yerleştirildiği açıklaması, senin düşüncene de aydınlık getirdi... Şövalye'mizin olgunlaştığı ve ikamet ettiği “La Mancha” bölgesi, in ve cinin top oynadığı bu “çorak toprak” onun her türlü düşüncesini ve eylemini “mübah” gösterecek bir coğrafi ortam oluşturmakta. (s.258)

“Don Kişot” ile yapılan metinlerarasılık bu çabayı daha da derin kılmaktadır. La Mancha bölgesinin Don Kişot'un davranışlarını kabul edilebilir yapması aslında Ömer'in yerleştirileceği coğrafyanın önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Almanya'da bir göçmen olarak yaşayan İbrahim, deneyimlediği yabancılaşmayı meşrulaştırmak için en temelinde bir zemine oturabilmek için Ömer'i Berlin'de konumlandırmaktadır. Bu şekilde Berlin, Ömer'in kopuşunun yaşandığı bir uzam olmaktan çıkıp İbrahim'in yabancılaşmasını temellendiren unsura dönüşmektedir.

Yapıtta yabancılaşma, yalnızca İbrahim'in yarattı karakterin ismi ve bulunduğu uzam ile sınırlı kalmayıp aile ve süreklilik düşüncesi ile de okura hissettirilmektedir. En temelinde İbrahim'in hayatında “eksik” kalmış bir olasılığın bir kurmaca metin ile tamamlanmaya çalışılması İbrahim'in yabancılaşmasını varoluşsal bir boyuta taşımaktadır. ““Öbür çocuklar büyüüp evden çekip gittiklerinde, bu, daha elimizde olur. Bir başımıza, yalnız kalmayız.’ O zamanlar anlamadıydın karını.” (s.334) bu ifade ile okur, yaratılan karakter olan Ömer Kul'un üç çocuk sahibi olmasının sadece bir detay olmadığını aslında Ömer'in İbrahim'in izdüşümü olduğunu anlamaktadır. Burada kurmaca dünya ile gerçek dünya arasındaki bağlantı belirgin bir hâl almaktadır. İbrahim Ömer ile kendi hayatındaki eksiklikleri gidermeye çalışmaktadır. Bu şekilde yabancılaşmanın yalnızca dış gerçeklikten kopmak olmadığı aynı zamanda bireyin iç dünyasında, kendi yaşantısında, hissettiği boşlukları doldurma çabası olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Ömer'in İbrahim'in izdüşümü

olarak okurun karşısına çıkması ve Ömer'i yalnızca bir anlatı nesnesi olarak değil İbrahim'in kendi yaşantısını yeniden inşa edebileceği bir unsur olması kurmaca metnin yazılmasının aslında yabancılaşmayla başa çıkma yöntemi olduğunu göstermektedir.

Bireyin kendi benliğine karşı duyduğu yabancılık hissi alternatif okuma da İbrahim'in kendi varoluşunu algılama biçimi ile yeniden okura gösterilmektedir. Yapıt boyunca kullanılan ikinci tekil kişi şahıs anlatıcı ile İbrahim'in kendi hayatını aslında dış bir odaktan izlediği anlaşılmaktadır. Bu Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* ile kurulan metinlerarasılık ile daha görünür hâle gelmektedir. İbrahim, yazmakta olduğu romanın karakteri Ömer ile kendisi arasındaki ilişkiden bahsederken kurmaca ve gerçek yaşantı arasındaki sınırı sorgulamaktadır. İbrahim "Evet, bir roman kahramanı senden daha canlı, daha elle tutulur, daha somut... Sen ise... Yaşar gibi gözüüp yaşamıyorsun." (s.256) cümleleri Tanpınar'ın figürü Hayri İrdal'la bağ kurarak aslında kendi yaşantısını tamamlanmamış ve muğlak bir algıda deneyimlemektedir. Kurgu figürü olan Ömer'in "daha canlı" ve "daha somut" olarak betimlenmesi iki dünya arasındaki güç ilişkisinde kurmaca dünyanın daha baskın algılandığını göstermektedir. Metinlerarasılık yapılan ifadeyle gözlemci konumunda devam ettirilen ancak içsel değerlendirmede anlamını kaybetmiş bir varoluşu temsil etmektedir. İbrahim, kendi hayatını gerçeklikten kopmuş bir yansıma olarak algılamaktadır. Bu şekilde İbrahim'in kurgu karakterin yaşantısını daha "gerçek" bulması aslında İbrahim'in kendi kişiliği ile kurduğu mesafeli ilişkiyi okura aktarmaktadır. Burada yabancılaşma en belirgin şekilde görülmektedir. Birey yalnızca dış dünyaya karşı yabancılaşmamakta, kendi benliğinden de uzaklaşmaktadır. Sonuç olarak kurmaca, İbrahim'in yalnızca bir anlatı alanı değil aynı zamanda kendi benliği ile arasındaki mesafeli ilişkiyi yeniden inşa etme çabasıdır.

Yapıtta yabancılaşma yalnızca bir kimlik arayışı ya da kurmaca yardımıyla doldurulmaya çalışılan bir eksiklik olarak değil aynı zamanda kültür ve ulusal değerler üzerinden aktarılmaktadır.

Özellikle “casus” olarak nitelendirilen kişinin aslında İbrahim’in kendisi olması ve bu karakter etrafında kurulan dilsel yapı İbrahim’in kendisi ile arasındaki mesafeli ilişkiyi açıkça göstermekte fakat ve mesafe Ömer aracılığı ile okura aktarılmaktadır. Ömer “casus”tan bahsederken “...bak o casusun casusu, o bütün gerçekliğe sırtını çevirmiş; o kendi ulusal değerlerini hiçe sayıp çağdaşıktan uzaklaşmış eşkiyanın...” (s.145) ifadelerini kullanmaktadır. Burada “bütün gerçekliğe sırtını çevirmiş” ifadesi İbrahim’in sadece dış gerçeklikle, toplumsal düzenle değil, aynı zamanda kendi yaşantısının somut gerçekliğiyle de ilişkisini kopardığını, araya mesafe koyduğunu okura düşündürmektedir. Bu görmezden gelme ve geride bırakma eylemi istekli bir seçimden çok, dış dünya ile kurulan bağın zayıflamasını ve varoluşsal bir soyutlaşmayı vurgulamaktadır. Ek olarak “kendi ulusal değerlerini hiçe sayıp” değerlendirmesi, İbrahim’in kültürel değerlerinden uzaklaşmış ve aidiyetsizlik duygusu içerisinde bir karakter olarak algılandığını göstermektedir. Bu şekilde yabancılaşma katmanlandırılmaktadır. Bu çift yönlülük İbrahim’in kimlik kopuşunu da görünür kılmaktadır. Casusu “eşkiya” olarak adlandıran bu dilsel yapı, İbrahim’in kendi varlığını tehlike arz eden ve yabancı bir unsur olarak algıladığını aktarmaktadır. Bu tanımlamaların direkt İbrahim tarafından yapılmak yerine Ömer aracılığıyla yapılmasıyla İbrahim’in kabullenemediği yabancılaşmasını kurmaca bir figür yardımıyla aktarma çabasını görünür kılmaktadır. Bu şekilde kurmaca yapı, İbrahim için kendini kabullenebileceği bir alana dönüşmektedir.

Yapıtta yabancılaşmanın en açık ve yoğun şekilde okura sezdirildiği yer İbrahim’in Ömer’i kurgusal bir figür olarak görmekten çıkıp somut ve fiziksel bir varlık olarak görmeye başladığı an olarak okurun karşısına çıkmaktadır. “...roman kahramanı, ben yatak odamıza girdiğimde, annenin yanından kalkıp, yani yatağın benim yattığım yönünden kalkıp, beni bir kenara itip kaçarcasına odadan çıkıp gitti.” (s.253) Bu alıntıda kurmaca ile gerçek dünya arasındaki çizginin tamamı ile silikleştiği görülmektedir. Ömer artık yalnızca bir roman figürü değil aynı zamanda İbrahim’in

yaşantısının bir parçasıdır. “yatağın benim yattığım yönünden” ifadesi İbrahim ve Ömer figürleri arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. İki figürün aynı rutinlere sahip olmaları Ömer’in İbrahim’in izdüşümü, benliğinin bir yansıması olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda romanın genelinde Ömer ve İbrahim’in benzer kişilik özellikleri gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda Ömer’in artık dışsal bir figür olmadığı, İbrahim’in dile getiremediği ve kabullenemediği yabancılaşmasının somutlaştırılmış, bedenselleştirilmiş hâlidir. İbrahim’in halüsinasyonlar görmesi, bireyin kendi kişiliği ile arasındaki düş-gerçek arasındaki mesafeyi ve bu mesafeyi ötekileştirmesini temsil etmektedir. Ömer, yabancı bir kimse değil İbrahim’in yabancılaşmış benliği olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Bu şekilde Ömer, İbrahim’in ifade edemediği varoluşsal kırılmanın bedenselleşmiş hâli olarak sunulmaktadır.

Sonuç

Bu incelemede Güney Dal’ın *Kılları Yolunmuş Maymun* adlı yapıtında kurgunun yabancılaşmanın aktarımına etkisi iki farklı okuma biçimi ile ele alınmaktadır. Yapıt boyunca yabancılaşma sadece karakterlerin hissettiği bir duygu değil aynı zamanda anlatının içerisinde pek çok farklı şekilde yansıtılarak metne dahil edilmiş bir deneyim olarak aktarılmaktadır. Yabancılaşmanın aktarımında Dal’ın kullanmış olduğu yazınsal tercihler işlev görmektedir. Anlatıcı, uzam ve karakter yaratımı gibi öne çıkan tercihler yapıtta yabancılaşmanın hem tematik hem de biçimsel bağlamda aktarılmasını sağlamaktadır.

Anlatıcı seçimi yapıtta yabancılaşmanın aktarımını etkileyen araçlar arasında öne çıkanlardan birisidir. Yapıt boyunca değişen anlatıcı Ömer Kul’un bölümlerinde birinci tekil şahıs iken İbrahim Yaprak’ın bölümlerinde ikinci tekil şahıstır. Ömer Kul için seçilen anlatıcı Ömer’in kendi deneyimlerini doğrudan, öznel bir bakış açısıyla aktarmasını sağlarken bölümler boyunca Ömer’in kullanmış olduğu parantez içi ifadeler, “ben” sesinin altında yatan ve bastırılmış olan başka bir

anlatıcı sesin varlığını sezdirmektedir. Dışarıya yansıtılan bilinç ile bireyin kendi içerisinde bulunduğu asıl bilinç arasındaki fark görünür kılınmaktadır. İbrahim Yaprak için seçilen anlatıcı ise İbrahim'in yabancılaşmasını bireyin kendisine olan mesafeli seslenişleri ile görünür kılmaktadır. Kişi yaşantısını "sen" olarak deneyimlemekte ve kendisine bir "yabancı" gözü ile bakmaktadır. İki karakter için seçilen iki farklı anlatıcı seçimi, yabancılaşmanın dışarıdan ve içeriden yaratılan olgular olduğunu ayrı karakterler üzerinden aktarılmasını sağlamaktadır.

Uzam ise yapıtta yabancılaşmanın aktarımını sağlayan bir diğer yazınsal tercihtir. Almanya, daha belirgin olarak ise Berlin, her iki figür için de sadece olayların yer aldığı bir arka plandan çok yabancılaşmanın bir sebebi olarak işlev görmektedir. Doğrusal okumada Berlin'in Ömer için somut ve fiziksel bir baskı olduğu, kapalı coğrafyası, meteorolojik durumu ve iklim koşulları sebebiyle dışlanmayı hem bedenlen hem de ruhen hissettiren bir kenttir. Alternatif okuma tekniğinde ise İbrahim için Berlin'in işlevi katmanlanmaktadır. İbrahim bu uzamı kurgusunda kullanırken Ömer'in yabancılaşmasının bir açıklaması, sebebi olabilmesi için seçmektedir. Uzam böylece her iki okuma seçeneğinde yabancılaşmanın görünür kılınmasını sağlamaktadır.

Karakter yaratımı da diğer yazınsal tercihler gibi yabancılaşmanın aktarımını kolaylaştıran tercihlerden birisi olarak değerlendirilmektedir. Dal, İbrahim'i yalnızca bir figür olarak yaratmamıştır, aynı zamanda kendi içerisinde roman kaleme almak isten bir yazar figürü olarak kurgulamıştır. Bu tercih, yapıta üstkurmacaya ait bir katman eklerken okura da yeni bir romanın okuyucusu olma imkânı sunmakta; böylece yabancılaşmanın aktarım biçimini farklı bir düzleme taşımaktadır. İbrahim'in Ömer'i yaratırken göz önünde bulundurduğu pek çok ölçüt yabancılaşmanın yapıt boyunca nasıl aktarıldığını etkilemektedir. Bu şekilde yabancılaşma tek bir figürün yaşadığı bir deneyim olmaktan çıkmakta ve bir yazarın kendi varlığını kurmaca dünyaya nasıl yansıttığını gösteren unsura dönüşmektedir.

Yapıt boyunca ele alınan yabancılaşma teması romanın başlığında yer alan “Kılları Yolunmuş Maymun” imgesi ile desteklenmektedir. Bu imge ile kişinin kendi kimliğinden ve benliğinden uzaklaşarak yeni bir sistem içerisine yerleştirilmesi aktarılmaktadır. Ancak birey kendi kişiliğinden koparılmaya çalışıldığından bahsedilen değişim aynı zamanda zorlu bir süreç olarak adlandırılabilir. Bu çerçevede roman boyunca her iki karakterin de yaşamış olduğu kimlik sorgusu, aidiyetsizlik ve yabancılaşma anlam kazanmaktadır. Bu şekilde romanın başlığı, modern toplumda kişinin kendi benliğinden koğuşunun yarattığı yabancılaşmayı sembolik açıdan görünür hâle getirmektedir.

Sonuç olarak *Kılları Yolunmuş Maymun*’da yabancılaşmanın aktarımı, Dal’ın kullandığı yazınsal tercihler ile pekişmektedir. Yapıtın okura sunduğu farklı okuma biçimleri bu yazınsal araçların nasıl katmanlandırılarak farklı işlevler gördüğünü göstermektedir. Bu zeminde Güney Dal, yabancılaşmayı sade fakat ironik bir dille aktarmaktadır. Bunlarla beraber, *Kılları Yolunmuş Maymun* yalnızca bir göçmen hikâyesi değil aynı zamanda kimliğin, gerçeğin ve insanın varoluşunun sorgulandığı postmodernist bir anlatıdır.

KAYNAKÇA

Dal, G. (1988) *Kılları Yolunmuş Maymun*. İnter Yayınları.

Ecevit, Y. (2001) *Türk Edebiyatında Postmodernist Açılımlar*. İletişim Yayınları.

Kirman, T., & Atak, H. (2020). *Yabancılaşma: Kavramsal ve kuramsal bir değerlendirme*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 279–295. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1217525>

Şamlıoğlu, K. (2025). *Zamanın kırıldığı yerde: Oğuz Atay'da bellek, yabancılaşma ve varoluş*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2), 488–493. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/5132266>